

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce	
název studijního programu	Dějepis se zaměřením na vzdělávání
kód studijního programu	B0114A300071
typ studia	bakalářský
forma studia	prezenční/kombinovaná
platnost	od 1. 11. 2021 pro posluchače/posluchačky, kteří/ktelé nastoupili do studia v akademickém roce 2019/20 a v následujících akademických letech

Student(ka) si vylosuje dvě otázky, jednu ze starších (č. 1–20) a jednu z mladších (č. 21–40) dějin.

A. STARŠÍ DĚJINY

1) Příchod Slovanů, první státní útvary na našem území, Frankové, Byzanc

Proč vznikla tzv. Sámova říše? Skutečně byl Sámó francký kupec? Jaký mocenský, náboženský a kulturní význam měla Velká Morava? Jak probíhal vývoj Francké říše od křtu Chlodvíka I. až do dělení říše ve Verdunu? Jaký vývoj sledujeme v Byzanci od Konstantina Velikého po nástup makedonské dynastie? Proč Východořímská říše (Byzanc) přetrvala až do roku 1453, zatímco Západořímská říše se rozpadla již v 5. století? V čem spočíval význam vlády císaře Justiniána I. pro další směřování Byzance? Jaké byly příčiny ikonoklastických bojů v Byzanci?

2) Počátky přemyslovských Čech a český stát. Francká říše (10.–11. století)

Zanikla skutečně Velká Morava, nebo pouze postoupila mocenské místo Čechům? Co umožnilo rozmach přemyslovského státu v 10. století? Co bylo příčinou jeho mocenské krize na přelomu 10. a 11. století? Jak se rozvíjela Východofrancká říše a jaký smysl mělo Renovatio imperii Romanorum? Jaký byl význam císařské korunovace Oty I. jak pro něj samého, tak pro další vývoj západní (latinské) křesťanské Evropy? Jak se formovaly polský a uherský stát v raném středověku? Byli nájezdníci jako Vikingové a Maďaři pro středověkou Evropu vážným nebezpečím?

3) Říše a evropské státy. Křížové výpravy

Jaké důsledky měl nástup sálské a štaufské dynastie pro Svatou římskou říši? Jak probíhal vývoj středověké Francie a Anglie v 11.–12. století? Které zásadní události formovaly Byzanc od nástupu makedonské dynastie do čtvrté křížové výpravy? Jak se vzájemně vnímali Byzantinci a západní křesťané v době křížových výprav (včetně čtvrté)? Měly křížové výpravy nějaký přínos pro tehdejší křesťanskou Evropu?

4) Český stát za vlády Přemysla Otakara I. a Václava I. (1197–1253), Říše, Byzanc

Které strukturální změny proběhly v českých zemích za prvních dědičných přemyslovských králů? V jakém stavu se nacházela Svatá říše římská v první polovině 13. století? Jaké byly

důsledky čtvrté křížové výpravy? Proč se právě nikajští císaři považovali za jediné legitimní pokračovatele Byzance? Jaké měly předpoklady pro zdárné završení obnovy Byzantské říše?

5) Český stát za vlády Přemysla Otakara II. a Václava II. (1253–1305) a Evropa

Co znamenala vláda posledních Přemyslovců pro český stát? Jak vypadala Svatá říše římská ve druhé polovině 13. století, v období tzv. interregna a za volby Rudolfa Habsburského římským králem? Jaký vývoj prodělala středověké Francie a Anglie ve 13.–14. století do začátku tzv. stoleté války?

6) Dynastická krize po zavraždění Václava III., vláda Jana Lucemburského (1306–1346) a Karla IV. (1346–1378) a Svatá říše římská v první polovině 14. století

Jak a díky komu se podařilo překonat dynastickou krizi po skončení vlády Přemyslovců? Jaké možnosti měli za svého panování Jan a Karel Lucemburští? Jak jich využili v českých zemích a jak v říši?

7) Evropská království ve 14. století

Kdo a s jakými výsledky vedl politiku polského a uherského státu ve 14. století? Jaký byl vývoj středověké Francie a Anglie během stoleté války a po ní? Co znamenalo pro Evropu „avignonské zajetí“ papežů?

8) Vláda Václava IV. a počátky kořeny husitské revoluce (1378–1419)

K jakým výsledkům vede srovnání vlády Karla IV. a Václava IV.? Jaký vliv na vládu Václava IV. mělo velké papežské schizma (1378–1417)? Proč začala husitská revoluce? Měla vliv na dění v Evropě?

9) Průběh husitské revoluce, poslední Lucemburk na českém trůně (1419–1437) a Evropa

Jak se Zikmund Lucemburský vypořádal s husitskou revolucí? Které problémy museli řešit Albrecht Habsburský a Ladislav Pohrobek? Jaké vztahy měli k Polsku a Uhrám? Co znamenal pád Byzance, resp. Konstantinopole, pro Evropu?

10) „Husitský král“ Jiří z Poděbrad (1458–1471), Jagellonci (1471–1526) a říše

Proč se stal českým králem Jiří z Poděbrad a které vládní obtíže musel překonávat? Jaký vývoj sledujeme v polském a uherském státu v druhé půli 15. století? Co přinesla české politice a kultuře vláda Jagellonců? Které proměny sledujeme ve Svaté říši římské národa německého za vlády Fridricha III. Habsburského a jeho syna Maxmiliána I.?

11) Velké zámořské objevy, jejich význam a důsledky pro Evropu

Které mořeplavce a objevitele 15. a 16. století považujete za významné a proč? Jak se na objevných a kolonizačních plavbách podílely Portugalsko, Španělsko, Anglie, Nizozemí a Francie? Jaké důsledky měly zámořské objevy pro novověkou Evropu a jaké důsledky mají dosud?

12) Evropa v mocenských konfliktech 16. století

Proč docházelo v téměř celé raně novověké Evropě k vojenským střetnutím? Jaké příčiny měly španělsko-nizozemské války (a nizozemská revoluce) či šmalkaldská válka? Proč došlo k prvnímu stavovskému odboji v roce 1547 v Čechách a jaké měl důsledky pro další léta?

13) Habsburská monarchie a zahraniční vojenská střetnutí s Osmanskou říší v 16.–18. století

Proč se Habsburkové dostali do střetu s Osmany? Které raně novověké konflikty s Vysokou portou lze považovat za zásadní pro vývoj obou stran konfliktu? Jak se vyvíjela Osmanská říše v raném novověku?

14) Náboženský vývoj Evropy v 16.–17. století

Co bylo příčinou počátku evropské reformace? Vysvětlete vznik šmalkaldské války, boje proti hugenotům, počátek a význam anglikánské církve. Jaké důsledky pro katolickou církev měl tridentský koncil? Co vyřešily novověké náboženské války?

15) Třicetiletá válka v Evropě

Stala se tzv. česká válka skutečnou příčinou války třicetileté? Jaké cíle sledovaly země, které se do ní zapojily? Jak konkrétně „dlouhá válka“ ovlivnila politiku, hospodářství a společnost Evropy 17. století? Co znamenal Vestfálský mír pro české země a které strukturální proměny se v nich uskutečnily?

16) Evropské velmoci v éře absolutismu

Jak se změnila Anglie za vlády Tudorovců a Stuartovců v 16. a 17. století? Jakými proměnami prošlo Rusko v 16. a 17. století? Jaký styl vlády uplatňovali Bourboni ve Francii v novověku a jaké to mělo důsledky? Čím lze doložit, že byla raně novověká Evropa absolutistická?

17) Obnova Evropy v druhé půli 17. století včetně českých zemí (1648–1700)

V čem se Evropa druhé půle 17. věku lišila od předchozího období? Proč na českém venkově vypukly sociální konflikty až v poslední třetině 17. století? Jaké důsledky měly rebelie na fungování habsburské monarchie?

18) Mezinárodní konflikty a vývoj evropských velmocí (1700–1789)

Které války o dynastickou a územní převahu se udály v Evropě 18. století a jaký dopad měly na habsburskou monarchii, na Španělsko, Francii, Švédsko a Rusko? Které kolonie evropských velmocí považujete za významné? Jak život v nich ovlivňovala mocenská střetnutí v Evropě? Proč vznikly Spojené státy americké a v čem se lišily od evropského systému vlády?

19) Osvícenský absolutismus, reformní činnost.

Proč patřili Marie Terezie a Josef II. k osvícenským vládcům? Jak poznamenaly Evropu osvícenské reformy? Měly skutečně praktický vliv ekonomické teorie 17.–18. století? Co přinesla průmyslová revoluce Anglii a Evropě?

20) Evropská kultura a umění v 16.–18. století

Jaké zásadní rozdíly vidíte mezi renesancí i manýrismem a barokní kulturou? Kde se uplatnil nový sloh i životní styl v Evropě a v českých zemích? Na kterých konkrétních příkladech lze ukázat barokní umění v českých zemích?

B. MLADŠÍ DĚJINY

21) Francouzská revoluce, napoleonská éra a jejich důsledky v Evropě a v zámoří

Jak se Ludvík XVI. a baron Necker zasloužili o zrod Revoluce? Co nového obsahovala Deklarace práv člověka a občana? Co bylo cílem Revoluce: vítězství u Valmy, poprava krále, vražda Marata, poprava Robespiera nebo Napoleonova korunovace? V čem Konvent a Napoleon napodobovali antické vzory? Co zbylo Francii, Evropě a zámoří z Napoleonových vítězství a porážek?

22) Zrod moderních národů. Romantismus a nacionalismus v předbřeznové éře

Byl evropský nacionalismus důsledkem Napoleonovy slávy? Jakou roli při zrodu moderních národů sehrály myšlenky Johna Locka, Jeana Jacquese Rousseaua a Johanna Gottfrieda von Herdera? Je národ „odvěkým poutem“ nebo spíše „společenstvím společných představ“? Která společenství zažila v Evropě v první půli 19. století „národní obrození“? Jakou roli v tomto procesu sehráli literáti, malíři, hudební skladatelé a historikové?

23) Zrychlení světa od Stephensona k Fordovi: industrializace, průmyslová revoluce, revoluce v dopravě a druhá vlna technologických inovací v závěru „dlouhého století“.

Kde byl poprvé efektivně využit parní stroj a k čemu všemu se nakonec hodil? Co všechno je potřeba k tomu, aby se rozjela parní lokomotiva – a jaké to mělo ve světě důsledky? Které dopravní tepny umožnily cestu kolem světa za 80 dní? Jak se o proměnu světa zasloužili Brunel, Fulton, Ressel, Faraday, Darwin, Mendělejev, Daimler, Tesla, Marconi či Ford?

24) Jaro národů a idea ústavnosti: konstitucionalismus, liberalismus a proměna vztahu Západu a Ruska v polovině 19. století

Jak se naděje Jara národů lišily v Paříži, Milánu, Berlíně, Praze, Vídni, Londýně a Pešti? Proč František Palacký nepřijal pozvání na sněm do Frankfurtu a jaké to mělo důsledky? Jaký postoj k dění v západní a střední Evropě a v Uhrách zaujalo Rusko a jaké to mělo dopady? Proč se ruská snaha o posílení vlivu v Černomoří a na Balkáně nesečkala s podporou západních velmocí a jaký postoj zaujalo ke Krymské válce Rakousko?

25) Sociální otázka: socialismus, sekularizace, proměna dělnického hnutí, ženská otázka a cesta k všeobecnému a rovnému volebnímu právu na evropském Západě

Jak se z utopické ideje socialismu stalo globální hnutí? Jak došlo ke zrodu dělnictva a jak se změnilo jeho postavení během 19. století? Co je podle Marxe podstatou třídního boje? Proč bylo sociální zákonodárství v Evropě obvykle dílem konzervativců a nikoli liberálů? Proč byla sekularizace a pokles autority církví motorem modernity a zároveň příčinou „krize evropského ducha“? Kudy a jak se do světa mužů prosadila práva žen? A kdo byl naopak na Západě navzdory rozvoji ústavnosti z myšlenky rovnosti nadále vyčleňován?

26) Koncert velmocí: cesta ke zrodu Německého císařství a jeho důsledky v evropském a globálním kontextu

Jak došlo roku 1866 k proměně dominance ve střední Evropě? Jakou roli v tom sehrály Uhry a české země? Co způsobila tzv. Emžská depeše? Jak vypadala Bismarckova idea sociálního státu, jakým způsobem potlačil sociální bouře? Jaký cíl měla Bismarckova zahraniční politika a jak se změnila zahraniční politika Německé říše za vlády Viléma II.? Jak k sobě našly cestu Francie a Rusko? Jak dlouho trvala britská „splendid isolation“?

27) Spojené státy a proměna Ameriky od vyhlášení nezávislosti k otevření Panamského průplavu

Jak se během 19. století měnil rozsah USA za ústupu moci Francie a Španělska? Jak vymezila Monroeova doktrína roli USA ve světě a zbytku světa na americkém kontinentu? Jaký se měnil postoj vlád USA k původním Američanům (od Trail of Tears k Wounded Knee)? Proč nebyl abolicionismus hlavní příčinou americké občanské války a jaké byly její důsledky? Jaké důsledky mělo zatlučení zlatého hřebu v Promontory a pronájem Panamské šije USA? Jak definují zákony Jima Crowa a ovládnutí Havaje, Kuby a Filipín moderní společnost v USA? Proč je nástup Theodora Roosevelta do funkce prezidenta pokládán za zlomovou událost moderních amerických dějin?

28) Urbanizace, moderní umění a kultura fin de siècle: od Eiffelovy věže k Marinettiho mrakodrapům

Co definuje proces urbanizace a přestavbu moderních měst v 19. století? Co bylo ideálem měšťanstva viktoriánské éry? Co prozrazuje realistický a naturalistický román o proměně moderní společnosti? Jaké dopady měly dekadence a impresionismus na evropskou kulturu? Čím se lišil boulevard od Spazirgangu? Proč chtěla být avantgarda modernější než moderna?

29) Věk impérií a dilemata kolonialismu: zrod Britské Indie, Francouzské Indočíny, rvačka o Afriku a „břímě bílého muže“

Kdy se z domény Východoindické společnosti stala perla v koruně impéria? Kde měla Francie své největší koloniální panství? Kdo a kde zahájil „rvačku o Afriku“ a k čemu to vedlo? Jak se na koloniálním panství podílely Německo, Belgie a Itálie? Kdo a kdy porcoval čínský meloun a jak se z Japonska stala světová velmoc? Komu adresoval Rudyard Kipling básně Když a Břímě bílého muže?

30) Velká válka v Evropě a její globální dopady

Bylo Německo skutečně jediným viníkem první světové války? Jak se změnila podoba války v důsledky její masifikace a technologizace? Proč je zlomem ve vývoji války rok 1917? Jaké dopady měl vstup USA do války? Co vedlo k uzavření míru s Ruskem? Jaký dopad měl konflikt na situaci na Předním a Dálném východě? K čemu vedla idea práva na sebeurčení?

31) Evropa a Československo od konce „Velké války“ do poloviny dvacátých let

Byla nutná mezinárodní intervence v Rusku? Jakou roli v ní sehráli českoslovenští legionáři? Proč bolševici zvítězili v občanské válce v Rusku? Jaký je rozdíl mezi marxismem, reformním socialismem (revizionismem) a leninismem? Jaký byl dopad bolševické revoluce na dění v poválečné Evropě? Co to je „republika rad“? Kde dochází v Evropě na přelomu dvacátých let k levicovým povstáním? Jaké klíčové změny přinesl „pařížský mír“? Jaké byly jeho dopady na prvních pět let existence Výmarské republiky? Jaké byly jeho nedostatky. Jak se dotkl hranic Československa a jeho vztahů se sousedy? Jakým způsobem se konstituoval československý stát? Jaká byla jeho národnostní struktura a postavení jednotlivých národů? Jaký byl politický systém první republiky? Jaký byl politický, hospodářský, sociální a kulturní vývoj země v první polovině 20. let?

32) Příčiny a důsledky Velké hospodářské krize

Kde lze hledat příčiny vypuknutí Velké hospodářské krize v USA? Charakterizujte ekonomickou situaci v USA, Československu a Německu před vypuknutím krize. Jakým způsobem se pokoušely USA, Německo a Československo s krizí vypořádat? Byly tyto pokusy úspěšné? Co je to Nový úděl? Jaké vnitropolitické i ekonomické změny nastaly v důsledku krize v USA, Československu a Německu, ale i dalších státech světa (například ve Španělsku, státech Latinské Ameriky, Japonsku)?

33) Evropa na cestě k druhé světové válce

Jaký je rozdíl mezi patriotismem, nacionalismem, nacionálním socialismem a fašismem? Které klíčové vnitropolitické a zahraničněpolitické akce Německé říše charakterizovaly expanzivní charakter Hitlerovy politiky ve třicátých letech? Jaké bylo mezinárodněpolitické postavení Československa v meziválečném období? Jak byla smluvně zajištěna jeho bezpečnost? Jaké byly formy perzekuce v Sovětském svazu a jakých se dotkly skupin obyvatelstva? Jak se mění zahraniční politika SSSR a jaký to má dopad na Evropu? Bojovalo se u Madridu za Prahu? Proč byla neúspěšná jednání mezi SdP a československou vládou o Karlovarském programu? Proč došlo k mnichovské dohodě a jaké byly její důsledky? Jak se mění charakter Československa za druhé republiky? Jak přispěl pakt Molotov-Ribbentrop k začátku druhé světové války?

34) Druhá světová válka

Jak byste charakterizovali jednotlivé fáze druhé světové války? Porovnejte podoby okupačních režimů a forem rezistence v Evropě. Jaké byly formy politické, rasové, náboženské a jiné perzekuce? Charakterizujte holocaust. Co je to sociální stát a jakou roli sehrál ve Velké Británii na konci války? Proč Spojenci nakonec ve válce zvítězili? V čem se lišilo postavení Protektorátu Čechy a Morava, Slovenské republiky, Říšské župy Sudety, Podkarpatské Rusi a ostatních československých území v letech 1938/39–1945? Charakterizujte konference velké trojky a jejich mezinárodněpolitický dopad na poválečné období.

35) Rozpad válečné koalice a začátek studené války

Které klíčové události z let 1945–1947 vedly k postupnému rozkladu válečného spojení a vytvořily základ pro další soupeření? Jak se lišil přístup supervelmocí k problematice států střední a východní Evropy (obzvláště okupovaného Německa)? Jaký byl vnitropolitický vývoj a mezinárodněpolitické postavení třetí československé republiky? Proč byla otázka přijetí/nepřijetí Marshallova plánu evropskými státy klíčová? Jak se k přijetí Marshallova plánu a OEEC postavilo Československo? Které z „horkých“ konfliktů studené války do roku 1956 (včetně) způsobila dekolonizace? Přibližte stručně jejich vývoj.

36) Integrace Evropy ve 20. století

Proč nebyla Panevropská unie v meziválečném období ve finále úspěšná? Jaké hlavní faktory vedly k zvýšené snaze o hospodářskou a vojenskou integraci po konci druhé světové války a na začátku padesátých let? Jaký podíl na nich měly Spojené státy? Které vojenské, politické a hospodářské organizace východního bloku měly být odpovědí na integraci na západě? Jakou roli v nich hrál Sovětský svaz? Ve kterých bylo členem Československo. Které klíčové smlouvy padesátých a šedesátých let vytvořily základ pro instituce s nadnárodní kompetencí? Jak přistupovala k procesu integrace druhé poloviny dvacátého století Velká Británie? Kdy se do evropských institucí zapojila i Česká republika? O které instituce se jednalo?

37) Vývoj sovětského bloku do konce 60. let a Československo jako jeho součást

Jakými formami probíhala v Československu po únoru 1948 destrukce demokratického systému? K jakým došlo politickým, hospodářským, sociálním a kulturním změnám a jaké byly jejich důsledky? Proč došlo k politickým procesům a jaký byl jejich charakter? Jaký byl vývoj komunistických zemí středovýchodní Evropy (NDR, Maďarsko, Polsko a Československo od konce 40. do konce 60. let 20. století)? Jaké dopady měla smrt Stalina v roce 1953 a XX. sjezd KSSS v roce 1956? Jaké byly hlavní rysy Chruščovovy a první fáze Brežněvovy vlády v Sovětském svazu? Proč došlo k liberalizaci komunistického režimu v Československu v průběhu 60. let a k pokusu o reformu systému v letech 1968/1969?

38) Horké krize studené války v šedesátých letech

Jak se změnil vztahy SSSR a USA po nástupu Johna Fitzgeralda Kennedyho do funkce prezidenta? Proč se stal Berlín znovu ohniskem studené války? Proč se Karibik málem stal roznětkou třetí světové války? Co je to megasmrt a jak lidé na západě i východě vnímali svou šanci na přežití termonukleární války? Jak se ocitlo půl milionu amerických vojáků ve vzdáleném a neznámém Vietnamu? Proč se invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa nestala „horkou krizí“ studené války?

39) Détente a otřes rovnováhy sil v sedmdesátých letech

Co to je to tripolární svět? Jaké klíčové události vedly k jeho vzniku? Jak se stala Čína supervelmocí? Stručně charakterizujte vnitropolitický vývoj Čínské lidové republiky od roku 1949. Jaká byla reakce americké společnosti na vývoj konfliktu ve Vietnamu? Za jakých okolností Spojené státy z Vietnamu odcházejí? Dokážete identifikovat klíčové důvody, proč se Spojené státy v sedmdesátých letech jeví jako supervelmoc v krizi? Je možno označit střední východ jako místo koncentrace moci a celosvětových komplikací? Charakterizujte supervelmoci na rozcestí v Íránu a Afghánistánu.

40) Krize a rozpad sovětského bloku.

Jaký byl charakter normalizačního režimu v Československu (1969–1989)? Jaký byl vývoj Sovětského svazu a dalších zemí středovýchodní Evropy v 70. a 80. letech? Jak ovlivnil příchod prezidenta Reagana do úřadu vztah USA k Sovětskému svazu oproti třem předchozím administrativám? Proč přistoupil Michail Gorbačov k reformování sovětského hospodářství a proč spojil přestavbu ekonomiky s politickou liberalizací země? Jak na reformy reagovaly země středovýchodní Evropy? Jak byla přijímána perestrojka a glasnost' v Československu? Proč došlo ke zhroucení komunistického režimu v Československu? V čem byl tento proces podobný a v čem se lišil v porovnání s dalšími zeměmi sovětského bloku? Proč a jak došlo k rozpadu Sovětského svazu? Jak probíhala demokratická transformace v Československu? Proč došlo k rozpadu československé federace v roce 1992?